

ÖLLÖS LÁSZLÓ

A bársonyos forradalom első magyar dokumentumai¹

LÁSZLÓ ÖLLÖS

Hungarian Documents of the Velvet Revolution

Indexing Terms: revolution, dictatorship, political system, elections, constitutionality

A november 18-án éppen megalakulófélben lévő Független Magyar Kezdeményezés hírt véve a prágai diáktüntetésekről, nyomban tiltakozik a rendőri brutalitásról ellen. Követeli „a beavatkozás elrendelőinek felelősségre vonását, – valamint – a letartóztatottak azonnali szabadon bocsátását”. Fontos kitétel, hogy első helyen követeli „a történetek politikai konzekvenciáinak levonását”. Ez a követelés ugyanis nemcsak jogi következményekkel jár, hanem már politikai változásokat is feltételez. A Független Magyar Kezdeményezés első célja az volt, hogy a szlovákiai magyaroknak be kell kapcsolódnuk a rendszerváltás folyamatába, segítve a folyamatot annak minden szintjén, hiszen ez a korszak kihívása. Ez alatt az ország egészét értette, de egyben fontosnak tartotta a rendszerváltást a szlovákiai magyarok körében. Szlovákiában elsőként követelnek a szabad választásokat és demokratikus alkotmányt.² A kommunista párt vezető szerepének törlése az alkotmányból, valamint a szabad választások követelése a november 26-án Pozsonyban a Szlovák Nemzeti Felkelés terén tartott tüntetésen az FMK-t képviselő Grendel Lajos beszédében elhangzik.³

„A Független Magyar Kezdeményezés tagad minden totalitárius ideológiát.” Ezt szögezi le a Független Magyar Kezdeményezés Elvi Nyilatkozata. Az FMK többpártrendszerű demokráciát, a hatalom hármas megosztását, a kisebbségek jogainak védelmét, piacgazdaságot, társadalmi önszerveződést és öngazgatást (többek között a kisebbségek számára is), az ideológiai alávetettséget megszüntetését tűzi ki céljául.⁴

-
- 1 A tanulmány egyes részei elhangzottak a Fórum Kisebbségkutató Intézet és a Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézete szervezésében 2019. október 3-án a magyar politikai érdekképviselet 1989-től napjainkig címmel megtartott konferencián.
 - 2 A Független Magyar Kezdeményezés Nyilatkozata (1989. november 20.) *Szabad Kapacitás*, 1989/1.
 - 3 Grendel Lajos beszéde. Uo.
 - 4 A Független Magyar Kezdeményezés Elvi Nyilatkozata. (1989. november 24.) *Szabad Kapacitás*, 1989/1.

A programdokumentum részletesen foglalkozik a nemzeti kisebbségek kérdéskörével. Ennek sarokpontjait az alábbi elvek alkotják: a nemzeti kisebbségek problémáit csak a demokrácia oldhatja meg, a nemzeti kisebbségek államalkotók, a nemzeteket és nemzeti kisebbségeket kollektív jogok illetik meg, ám a nemzeti hovatartozás emberi jog, így e jogok minden egyes egyént megilletnek, valamint szükséges egy nemzetközi kisebbségvédelmi rendszer létrehozása.⁵

A Független Magyar Kezdeményezés elő dokumentumai hatással vannak a Nyilvánosság az Erőszak Ellen (VPN) november 25-én megjelent programnyilatkozatára. A programnyilatkozat 13 pontba sorolja céljait, és a rendszerváltás több lépése tekintetében jól látható a hasonlóság. A nemzeti kisebbségek kérdésében pedig a programnyilatkozat 11. pontja az alábbi megfogalmazást tartalmazza: „Követeljük a csehek és a szlovákok következetesen demokratikus föderációját, és a nemzeti kisebbségek jogainak és helyzetének törvényes szabályozását a teljes és tényleges jogegyenlőség elve szerint.”⁶ A megfogalmazás egy nappal később Grendel Lajosnak a pozsonyi tömegtüntetésen elmondott beszédében is megjelenik. Grendel hozzáteszi: „Csupán jogállamban lehet meghatározni képviselőnk formáit a hatalmi szervekben, következésképpen olyan intézményrendszer létrehozásával, amely szavatolná a képviselői és végrehajtó szervek útján a nemzeti kisebbségek önigazgatását.”⁷

November 21-én a Magyar Területi Színház komáromi társulatának tagjai csatlakoznak a Prágai Színházművészeti Akadémia és a prágai színművészek felhívásához, elítélve a karhatalom 17-i brutális beavatkozását, azonnali munkabeszüntetést hirdetnek és kijelentik, részt vesznek a november 27-i általános sztrájkban.

A november 22-én megalakuló a Magyar Diákszövetség szintén a forradalmat a rendszerváltozásig elvinni kívánó erők egyikévé válik.

A Demokratikus Magyar Kezdeményezések Támogatóinak Nyilatkozata mindennek előtt „az 1968-as események újraértékelését, az igazságtalanul megbélyegzettek, a máskéntgondolkodásuk miatt vádlottak padjára juttatottak rehabilitálását” követeli.⁸

A Független Magyar Kezdeményezés január 18-i programnyilatkozata egymás mellett jelenti ki, hogy demokraták vagyunk, és magyarok vagyunk. Demokraták, mert igazi demokrácia az egyén szabadságára és differenciált politikai viszonyokra épülhet. És magyarok, ugyanis a „csehszlovákiai magyarság a magyar nemzet része. A nemzethez tartozás emberi jog. Minden csehszlovákiai magyar Csehszlovákia egyenjogú polgára, tehát az állam alkotója”. Leszögezi, hogy „a nacionalista demokrácia nem demokrácia. Emberi, polgári és nemzeti jogegyenlőség nélkül nincs demokrácia”.⁹ Szorgalmazza

5 Uo.

6 *Szabad Kapacitás*, 1989/2.

7 *Szabad Kapacitás*, 1989/1.

8 A Demokratikus Magyar Kezdeményezések Támogatóinak Nyilatkozata. *Szabad Kapacitás*, 1989/2.

9 A Független Magyar Kezdeményezés programnyilatkozata. *Szabadság és felelősség. A Magyar Polgári Párt programja*. H. n. [Pozsony], Kiadja a Magyar Polgári Párt Központi Irodája, 1992, 109–110. p.

Csehszlovákia nemzetállami koncepciójának átértékelését, annak alkotmányjogi konzekvenciáival együtt.

A kisebbségi kérdés megoldása feltételezi a nemzeti kisebbségek egyenjogúságát biztosító törvényeket. Célul tűzi ki a nemzeti kisebbségek kulturális önrendelkezését, ezen belül oktatásügyük önkormányzatiságát. Ugyanakkor szorgalmazza kisebbségek képviseltét a települési önkormányzatokban, bővítve az önkormányzatok hatásköreit.

Az FMK a hagyományos ellenségképre épülő nemzetfelfogás megváltoztatását szorgalmazza, és egy olyan nemzettudat kialakítására törekszik, amely saját pozitív értékeiben találja meg önazonosságának alapját. A program tehát egyfajta új nemzetkép kialakítását kezdeményezi. (A forradalom utáni években több konferencia szervezésével próbálkozik vele.) Az elv intézményes kifejeződését a csehszlovák szövetségi kormányban létrehozandó multikulturális minisztériumban látja. A Független Magyar Kezdeményezés az előző elv továbbgondolásával a nemzeti félelmek felszámolását alapvető fontosságúnak tartja. Továbbá az állam decentralizálását szeretné. Valamint ezzel összefüggésben olyan viszony kialakítását javasolja a szomszédos országokkal, amely révén az államhatárok elveszítenék eddigi túlfokozott politikai jelentőségüket. Ugyanakkor tudatosítja, hogy a valóban hatékony kisebbségvédelmet csak a nemzeti többség tudja biztosítani. Ezt a jogfelfogásából következően a többség kötelességének tartja.¹⁰

Egyik kulcsfontosságú célja a települések tényleges önkormányzatainak helyreállítása. Ennek részeként szorgalmazza a helyi kisebbségek képviselétét a helyi önkormányzatokban. A magyarokat egyrészt arra hívja fel, hogy megfelelő jelölteket állítsanak a szlovák többségű településeken, másrészt pedig arra, hogy a más nemzetiségűek képviselétét tegyék lehetővé ott, ahol maguk vannak többségben. A polgári társadalom kialakításának szándéka jelenik meg abban a javaslatban, mely szerint a helyi problémák tisztázására vitaköröket hozzanak létre a polgárok.

A gazdasággal célként a piacgazdaság megteremtését, a vállalkozói szabadságot, a tulajdonformák egyenjogúságát és a szociális biztonság megteremtését fogalmazza meg a program. Ugyanakkor 1990 januárjában a rendszerváltás megakasztásának veszélye jelenik meg. „Szükséges a tulajdonviszonyok és tulajdonosi jogok nyilvánosság előtti tisztázása, nehogy a régi gazdasági bürokrácia korábbi hatalmát magántulajdonná alakítsa át.”¹¹ Magyar célokat is megfogalmaz a program, nevezetesen olyan gazdasági szerveződések alapítását tartja fontosnak, amelyek képesek a magyarok érdekeinek érvényesítésére a tulajdonváltás folyamán. A korábbi időszak tapasztalataiból kiindulva a gazdaság átalakításának olyan módját szeretné elérni, amelyik nem rombolja, hanem építi a magyarok társadalmi szerkezetét.

Külön foglalkozik a magyarok számára fontos mezőgazdasággal, céljaul tűzve ki az új mezőgazdasági termelői formák bevezetését, beleértve a helyi feldolgozóipart.

A kultúrával foglalkozó rész a kultúra ideológiai alávetettségének megszüntetését követeli. A szlovákiai magyarok számára az Európához való felzárkózást hangoztatja,

10 A Független Magyar Kezdeményezés programnyilatkozata. Uo. 110– 113. p.

11 Uo.

azaz az elmaradást kulturális elmaradásnak is tekinti. Leszögezi a nemzeti kisebbségek kulturális öngazgatásának elvét. Az öngazgatás oktatásügyi részén túl meghirdeti a magyarok teljes oktatási rendszerének kiépítését, azaz a felsőoktatás intézményeit is. Továbbá: alapítsák meg tudományos intézményeiket.

Az egyházakkal fogalakozó rész leszögezi, hogy az egyházaknak politikamenteseknek kell lenniük. A programban megjelenik a hitoktatás szabadsága, az állam ellenőrzését biztosító törvények eltörlése, az egyházak intézményrendszerének újjászervezése. A keresztény ember kapja vissza méltóságát. Ugyanakkor fontosnak tartja a magyar hívők érdekeinek politikai képviselését.¹²

A szociálpolitika terén a Független Magyar Kezdeményezés alapelve, hogy az anyagi biztonság minden polgár emberi méltóságának alapja. Ugyanakkor azt feltételezi, hogy „az ország gazdasági helyzete belátható időn belül romlani fog. Sokak életszínvonal csökken”.¹³ Ezért már ma gondolni kell arra, hogyan előzhető meg végleges lecsúszásuk. Ehhez átfogó szociális biztosítási rendszert kell létrehozni az új körülmények közt.

Ugyanakkor a magyarok vonatkozásában hangsúlyozza, hogy a magyarok területek lemaradását meg kell szüntetni. A lemaradás a kommunista rendszer nemzetiségpolitikájának következménye. Elemei az alacsonyabb szakképzettségi szint, a kevés munkahely és sok ingázó, valamint a magyarok társadalmi struktúráját megbontó iparfejlesztés. Ennek megoldására szakértői csoportok létrehozását javasolja.

A mozgalom jogfelfogása a felvilágosodás liberális szerződéselméletére épül. Az FMK szerint „a jog az ember természetes létállapota. Jogaink nem azért vannak, mert azokat mások adják, hanem mert léteünk”.¹⁴ A mozgalom jogállamot teremtene. A program felsorolja a jogállam feltételeit, mindenekelőtt a legfontosabbnak tartott emberi és polgári jogokat, majd kijelenti, hogy az államot a polgárok hozzák létre saját szabadságuk és biztonságuk védelmében. Következésképpen a mozgalom korlátozni akarja az állam központi hatalmát, és erősíteni a helyi, valamint területi önkormányzatokat.

A továbbiakban a nemzeti kisebbségek kollektív jogainak elve szerepel, valamint a nemzeti kisebbségek pozitív diszkriminációját biztosító törvény és az anyanyelvüket egyenjogúsító nyelvtörvény elfogadása.

Ugyanakkor foglalkozik a bíróságok függetlenségének kérdésével, leszögezve, hogy minden szinten el kell választani őket a törvényhozó és végrehajtó hatalomtól. A forradalom folyamatát jelzi az alábbi megfogalmazás: „Már ma el kell kezdeni a járási bíróságok és ügyészségek megtisztítását a pártállam elvtelen, korrupt kiszolgálóitól.”¹⁵ Ugyanakkor jogászokból álló bizottságok felállítását kezdeményezi, amelyek tanácsal szolgálhatnak a közélet demokratizálását érintő jogi kérdésekben. A „jog ott van, ahol jogot alakító polgárok vannak”¹⁶ megfogalmazás jelzi, hogy a mozgalom az átalakulás sikerének legfőbb zálogát a polgárok eme törekvésében látja. Ugyanakkor jelzi, hogy a

12 I. m. 113–114. p.

13 I. m. 114–115. p.

14 I. m. 115. p.

15 Uo.

16 I. m. 116. p.

törvények még a régiek, a hatalmi struktúra felemás, s ez az ilyen törekvést akadályozni fogja. Tehát elejétől fogva tudatosította, hogy a politikai rendszer megváltoztatása a forradalmat követően is jelentős ellenállásba ütközik.

A program a „Kik vagyunk?” kérdésére azt válaszolja: egyrészt demokraták, másrészt magyarok. Demokraták, mivel annak a liberális eszmekörnek a képviselői, amely az egyén szabadságát tekinti legfőbb és az embertől elidegeníthetetlen értéknek. Igazi demokráciát csak differenciált politikai viszonyok közt lehet építeni. Kollektivista viszonyok közepette pedig kiváltképpen fontos az egyén szabadságának védelme.

A „magyarok vagyunk” rövid értelmezése az alábbi. A forradalom után először fogalmazódik meg politikailag, hogy „a csehszlovákiai magyarság a magyar nemzet része”. A kérdést a program emberi jogi értelmezésben adja, mivel a nemzeti hovatartozást emberi jogként értelmezi, s ebből következően a csehszlovákiai magyarokat az ország egyenjogú polgárainak tekinti, s így az állam alkotóinak. Visszautasítja azt a korábbi rendszerben hangzott álláspontot, amely a csehszlovákiai magyarságot a többségi nemzetbe integrált szociális-etnikai jelenségnek fogja fel, és a magyarok emberi jogai megsértésének tekinti a sajátosságai felszámolására irányuló törekvéseket. Leszögezi, hogy „a nacionalista demokrácia nem demokrácia. Emberi, polgári és nemzeti jogegyenlőség nélkül nincs szabadság”. A program tehát az emberi és polgári jogokhoz kapcsolja a nemzeti jogokat is.

A Független Magyar Kezdeményezés nemcsak az ország politikai rendszerének transzformációját akarta elérni, hanem a szlovákiai magyarok intézményrendszerének megváltoztatását is. A Csemadok korábbi politikai szerepének, szerkezetének és funkciójának kérdésében változást akart, el kívánta választani a politikai pártoktól. A politikától független, sokszínű, az állam által partnerként kezelt civil társadalom kiépülését szerette volna elérni. A Csemadok kapcsán a dokumentum így fogalmaz: „Szükség van a kulturális rendezvényeket, a népművelő munkát szervező és menedzselő, a politikától független, demokratikus felépítésű kulturális szövetségre.”¹⁷

Az FMK első programdokumentumai tehát a rendszerváltás és a nemzetiségi jogok összekapcsolásának programját fogalmazzák meg. Ennek kapcsán a demokraták szövetségét hirdetik nemzetiségi hovatartozástól függetlenül. „Közös történelmünk során együtt kezdtük a forradalmat a szlovák demokrata erőkkal, és ma is együtt vívjuk a totalitárius állam ellen.”¹⁸ A mozgalom szerint Közép-Európában csak akkor születik igazi demokrácia, amikor az itt élő kis nemzetek összefognak, és együtt küzdenek tagjaik emberi, polgári és „kollektív nemzeti jogaiért”.

A szlovákiai magyarok politikai életét a nyugat-európai alkotmányosság kereteibe illeszkedő politikai eszméáramlatok mentén szerveződő szlovákiai magyar pártok formájában képzelte el, melyek közt verseny folyik számos kérdésben, ugyanakkor együttműködnek a szlovákiai magyarok nemzetiségi céljainak megvalósításában. A politikai pártok ily módon magyar pártok, ugyanakkor az egyes eszméáramlatok értékrendje

17 Uo.

18 A Független Magyar Kezdeményezés programnyilatkozata. *Szabadság és felelősség. A Magyar Polgári Párt programja*. H. n. [Pozsony], Kiadja a Magyar Polgári Párt Központi Irodája, 1992.

utat nyit az azonos eszmeáramlatokhoz tartozó szlovákiai pártok felé, ami lehetőséget teremt a velük való együttműködésre. Mindenekelőtt ennek révén nyílik esély a parlamenti többség megszerzésére a magyarokat érintő ügyekben is. Sőt ily módon alkalom nyílik a magyarok részvételére a kormányban. A kormányzati részvétel lehetővé teszi, hogy megszűnjön a magyarok által lakott területek hátrányos kezelése a végrehajtó hatalom részéről. Továbbá teret nyit olyan társadalmi vitának, amely a szlovákiai magyarok önkormányzatiságához vezethető utat egyenleti anélkül, hogy fenyegetné a rendszerváltás folyamatát, és politikailag izolálná a magyar kisebbséget. A szlovákiai magyaroknak a jelentős európai eszmeáramlatokhoz kötődő politikai pluralizmusa ugyanakkor lehetőséget ad arra is, hogy politikai szervezeteik egynél több nemzetközi pártszövetségben képviseltesék magukat.

A szlovákiai magyarok és a nemzeti kisebbségek helyzete megváltoztatásának, a probléma közös szlovák–magyar megoldásának alapelveit tartalmazza a Nyilvánosság az Erőszak Ellen és a Független Magyar Kezdeményezés közös nyilatkozata a nemzetek, nemzeti kisebbségek és etnikai csoportok együttéléséről Szlovákiában. Az 1990. január 21-én elkészült és kiadott dokumentum szerint „tudatosítanunk kell azonban, hogy az új demokratikus struktúrák kialakulása, élettartama és perspektívái jelentős mértékben attól függenek, mennyire leszünk képesek leküzdeni a térségünkben meglévő, történelmi gyökerű nemzeti, nacionalista élőtíteleket”.¹⁹

A Nyilvánosság az Erőszak Ellen kijelenti, hogy készülő programjában a nemzetek, nemzeti kisebbségek és etnikumok együttélésének javaslata is megjelenik.

A megoldás célja és kiindulópontja az egyén, az állam minden állampolgára államalkotó. Elvetik a reciprocitás elvét. A nemzeti kisebbségeket és etnikumokat kollektív jogok illetik meg. A felek elvetik a kollektív bűnösség elvét. Valamint „a nemzetek és nemzeti kisebbségek és etnikumok kollektív jogaiból kiindulva öngazgatás illeti meg azokat minden olyan kérdésben, amely kizárólag őket érinti, továbbá egyenjogú, közös döntésre jogosultak minden olyan kérdésben, amely őket is érintik”.²⁰ Továbbá támogatják egy nemzetközi ellenőrzési rendszer kialakulását.

A rendszerváltás irányultságának szempontjából különös fontossággal bír a Független Magyar Kezdeményezés 1989. december 4-kén kiadott állásfoglalása. Ebben Csehszlovákia Kommunista Pártját arra szólítja fel, hogy haladéktalanul hagyja el a munkahelyeket. „A fentiek alapján fontosnak tartjuk leszögezni, hogy a munkahelyeken, a hadseregben, az állambiztonsági szervekben és a bíróságokon megengedhetetlen a politikai erők jelenléte.” „A munkahelyek nem válhatnak a politikai, ideológiai és választási harcok színterévé, mert ez a munkahelyi és gazdasági irányítás régi formáinak restaurálását eredményezné.”²¹ Ez az álláspont nemcsak a CSKP okán bírt

19 A Nyilvánosság az Erőszak Ellen és a Független Magyar Kezdeményezés közös nyilatkozata a nemzetek, nemzeti kisebbségek és etnikai csoportok együttéléséről Szlovákiában. *Szabadság és felelősség. A Magyar Polgári Párt programja*. H. n. [Pozsony], Kiadja a Magyar Polgári Párt Központi Irodája, 1992, 117. p.

20 I. m. 118. p.

21 A Független Magyar Kezdeményezés állásfoglalása a munkahelyi politikai tevékenységgel kapcsolatban. *Szabad Kapacitás*, 1989/3.

nagy jelentőséggel ekkor. Hanem amiatt is, mert a nem kis részben a Nyilvánosság az Erőszak Ellen is munkahelyeken szerveződött. Ezt a vitát az első pillanattól kezdve polgári szervezettségű FMK következetesen lefolytatta a Nyilvánosság az Erőszak Ellen vezetésével, rámutatva a szakszervezet és a politikai mozgalom közti különbségekre. Végül a VPN változtat szervezeti szabályain.

Az 1989-es forradalmat megelőzően megszületett magyar elképzeléseknek korlátot szabott, hogy a szlovákiai magyar politikai vezetés egyes csoportjai mögött alig állt kritikus társadalomtudományi bázis. Az addig kiadott csekély számú tanulmány java rész a magyarok történelmének egyes kérdéseivel foglalkozott, esetenként a szlovák nacionalizmus történelmi érveire reagálva. Néhány írás pedig a kormánzatnak a magyarok ellen irányuló nemzetiségpolitikáját elemezte. Emellett kritikus észrevételek jelentek meg a szlovákiai magyar irodalom egyes műveiben, valamint a szlovákiai magyar sajtóban, főleg a magyar kulturális élettől foglalkozó cikkekben, persze a rendszer cenzúrája szabta keretek közt. A cenzúrától függetlenül a Csehszlovákiai Magyar Kisebbség Jogvédő Bizottságának dokumentumai tartalmaztak fontos információkat.

Ám ezek az ismeretek és észrevételek töredékességük, konkrét helyzetekhez, eseményekhez kötöttségük okán a forradalmat megelőzően általános cselekvési tervvé nem állnak össze.

A helyzet különbözött mind a magyarországitól, mind pedig a lengyelországitól. Ezért az 1989 utáni szlovákiai magyar pártrendszer kialakulása és a magyar pártok programjainak megalkotása során érezhető a tudományos igényű feldolgozás hézagosa volt. Az akkor megfogalmazott pártprogramok vagy teljesen újak voltak a már ismert kritikai észrevételekre épülve, vagy pedig valamilyen módon az 1968-as elképzelésekhez kötődtek.

Sajátos módon a két világháború közötti szlovákiai magyar politikai örökség nem játszott jelentős szerepet az 1989 utáni szlovákiai magyar pártrendszer kialakulásánál. Utólag vizsgálva persze akadnak hasonlóságok, de ugyanúgy különbözőségek is, ám ami a legfontosabb, a két világháború közötti magyar politikusok és közéleti személyiségek elképzelései, érvei nem váltak a politikai közbeszéd tárgyává, politikai döntések hivatkozási alapjává 1989 után.²

Az ellenben állítható, hogy a rendszerváltáskor Magyarországon kialakult párttagoltság jelentős hatást gyakorolt a szlovákiai magyar pártok jellegére. Ennek számos oka volt. A politikai szocializációnak a szlovákiai magyarok körében is hasonló forrásai voltak, mint Magyarországon.

Mindennek értelemszerűen megvolt a hatása a „bársonyos” forradalom idején, és a forradalmat követő időszakban. A magyar kisebbség társadalma fokozatosan emelkedik magasabb szervezettségi szintre, és új intézeteinek, oktatási intézményeinek születésével szellemi kapacitásai is erősödnek.

Ám sem a forradalmat megelőzően, sem pedig a forradalom alatt és utána nem születik olyan részletes cselekvési terv, amelyik az ország nyilvánosságának, a népnek az értékrendjét változtatná meg a magyar–szlovák viszony problémakörében. Noha az 1989-es forradalom egyes dokumentumai utalnak a változás szükségességére.

LÁSZLÓ ÖLLÖS

HUNGARIAN DOCUMENTS OF THE VELVET REVOLUTION

This study presents and analyzes the first declarations and programs of the Hungarian organizations of the 1989 Revolution in Slovakia. The analysis extends to the first half of 1990. The examination is based on two methodological aspects. One is the change of regime, that is, the consideration of the objectives and values that were aimed at overthrowing the former dictatorship and introducing a new constitutional democracy characteristic for the Western world. The other aspect is the improvement of the situation of Hungarians in Slovakia, i.e. the formulation of their specific rights and other national needs, and the way how to achieve these goals. Of course, the text raises the issue of combining these two aspects. The study is primarily based on contemporary documents, but it also reflects the aspects of academic literature on the subject.